

БІБЛІОТЕКА ІНСТИТУТУ ІНФОРМУЄ*О.М.Резніченко***НОВЕ В ПОЛІТИЧНІЙ НАУЦІ:
ОГЛЯД НАУКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ**

Наукова бібліотека Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф.Кураса НАН України відзначатиме своє 80-річчя. Це великий термін, за який вона пройшла цікавий шлях як науково-дослідна та культурно-просвітна установа.

У 1991 році, коли змінився науково-дослідний профіль інституту, перед бібліотекою постало важливе завдання — забезпечити вчених літературою відповідно до нових напрямів діяльності утвореного закладу, а саме:

- теорія і методологія вивчення етнонаціональних процесів;
- етнонаціональна сфера історії та сучасної України у політичному, духовно-культурному та релігійно-конфесійному аспектах;
- теоретичні та прикладні проблеми політології.

Якщо рахувати з 1991 року, вік нашої бібліотеки не дуже великий, але за цей час зусиллями її співробітників та керівництва інституту вдалося укомплектувати потужний фонд політологічної літератури. На сьогодні бібліотека володіє найбільшим серед інших наукових бібліотек країни зібранням літератури з політичних наук, яке регулярно поповнюється, враховуючи потреби читачів та науковців нашого закладу. Одним з джерел комплектування фонду є праці наукових співробітників, які привертають увагу дослідників зі всієї України, а також зарубіжних вчених.

За останні роки науковцям Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф.Кураса НАН України вдалося опублікувати багато цікавих праць в руслі наших досліджень — тільки за останній рік було надруковано сім монографій, вісім підручників і навчальних посібників, два збірники наукових праць, чотири документальних збірники, десять брошур та триста наукових статей загальним обсягом 1280 друкованих аркушів. Ці видання значно збагатили фонди наукової бібліотеки інституту та посилили її інформаційну потужність у напрямі накопичення знань про політичну науку взагалі. Про це свідчать численні звернення до бібліотеки науковців, які працюють в інших установах, з проханням надати інформаційну допомогу в наукових дослідженнях стосовно політичної науки. Тільки з початку цього року надійшло 12 листів від дослідників з інших

регіонів України. Поряд з науковими виданнями співробітників нашого інституту бібліотека також поповнює свої фонди періодичними виданнями з Росії такими, як журнал «Власть», «Политический класс», «Политические исследования», «Общественные науки и современность», «Политика и общество» та ін.

Подаємо інформацію про вихід друком книг за останні два роки.

Відділ теоретичних та прикладних проблем політології (зав. відділом Ф.М.Рудич):

Громадянське суспільство в сучасній Україні: специфіка становлення, тенденції розвитку / За заг. ред. Ф.М. Рудича. — К.: Парламентське вид-во, 2006. — 412 с.

У монографії на основі широкого масиву історичних і сучасних наукових джерел, аналізу реальних політичних процесів досліджуються актуальні проблеми становлення політичної системи та інститутів громадянського суспільства в сучасній Україні. Метод порівняльного аналізу, застосований колективом авторів, дозволив розкрити діалектичну взаємозалежність інституцій соціально-правової держави та інститутів громадянського суспільства, показати загальне і особливе у розвитку громадянського суспільства в країнах Центральної та Східної Європи, визначити міжнародні чинники формування громадянського суспільства в Україні. Розглянуто глобальні виклики для нашої держави на сучасному етапі її розвитку.

Рудич Ф.М. Політологія: Підручник. — 2-е вид., стереотип. — К.: Либідь, 2006. — 480 с.

У підручнику розглянуто теорію і розвиток політичної науки від давнини до сучасності, головні поняття прикладної політології, висвітлено процес трансформації політичних систем у країнах СНД, Балтії, Центральної та Східної Європи, а також геополітичні проблеми в сучасному світі. В підручнику широко використано наукові розробки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф.Кураса НАН України.

Рудич Ф.М. Порівняльна політологія: Навч. посібник. — К.: МАУП, 2006. — 148 с.

У посібнику подано провідні теми нормативного курсу «Порівняльна політологія», який викладається у вищих навчальних закладах України. Розкриваються історія виникнення, розвитку, концептуальні засади, сучасний стан навчальної дисципліни, розглядається також процес трансформації політичних систем у країнах СНД, Балтії, Центральної і Східної Європи. У посібнику широко використано наукові розробки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім.І.Ф.Кураса НАН України, де працює автор.

Пахарев А.Д. Мыслители о правителях: историко-политологический аспект. — К.: Знание Украины, 2006. — 296 с.

В книге изложены результаты исследования мировой и отечественной политической мысли, посвященные проблемам политического лидерства и властного господства, проанализирована эволюция общественно-политических взглядов на феномен государственного управления в различные эпохи человеческой цивилизации. На основе обобщенного и систематизированного историко-политологического материала предлагается анализ причин, истоков, общих и особенных черт, а также тенденций формирования и становления политического властвования.

Кочубей Л.О. Виборчі технології: політологічний аналіз (на прикладі виборів до парламенту сучасної України): Монографія. — К.: ТОВ.Вид-во «Юридична думка», 2006. — 280 с.

Монографія є однією із спроб комплексного дослідження сутності, стану та тенденцій розвитку виборчих технологій у сучасній Україні на прикладі виборів до парламенту. Проаналізовано понятійний апарат цього процесу, методи дослідження електорального простору. У роботі систематизовано існуючі підходи до визначення виборчих технологій та запропоновано авторське бачення їх змісту. Охарактеризовано форми негативних проявів у організації практики виборів в Україні, маніпулювання громадською думкою під час виборчого процесу.

Зеленько Г.І. Політична «матриця» громадянського суспільства: Досвід країн Вишеградської групи та України. — К.: Знання України, 2007. — 336 с.

Монографія присвячена порівняльному аналізу (на прикладі країн Вишеградської групи та України) сукупності політико-правових інститутів та механізмів (ендогенного та екзогенного характеру), під впливом яких перехідні суспільства набувають рис громадянського. В роботі розглядаються не стільки питання, безпосередньо пов'язані з існуванням і функціонуванням такого феномена, як громадянське суспільство, скільки політико-правові питання, які на перший погляд, тільки опосередковано стосуються загальної ситуації соціальної активності, однак за вмілого використання можуть стати ефективними інструментами як для формування демократії, так і для переходу суспільства у якість громадянського.

Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф.Кураса НАН України: Збірник наукових праць. — К., 2007. — Вип. 35. — 363 с.

Збірник містить статті, присвячені аналізу сучасних тенденцій розвитку інституту політичного лідерства в країнах СНД і Балтії,

Центральної та Східної Європи, зокрема України, і розгляду змін в українській політиці в контексті євроінтеграції.

Журавський В.С., Михальченко М.І., Михальченко О.М. Корупція в Україні — не політика: Монографія. — К.: Фенікс, 2007. — 408 с.

У монографії розглядається взаємозв'язок корупції в Україні з політикою, економікою, мораллю, правом та іншими сферами суспільного життя. Показано багатоаспектність корупції, її системний характер. Але, як доводять автори, вона є не політикою, а антиполітикою, яка роз'їдає державний механізм України, руйнує нормальні суспільні відносини, деформує сучасну українську політику, яка скерована на злагоду в країні, на економічне зростання і європейський вибір.

Кочубей Л.О. Виборчі технології: Навч. посіб. — К.: Укр. центр політ. менеджменту, 2008. — 332 с.

У навчальному посібнику здійснено системний політологічний аналіз технологій, які використовувались в українській практиці за роки незалежності під час вибору до парламенту.

Основна увага приділена законодавчому забезпеченню виборчих процесів, їх класифікації, практичним прийомам і методам, PR-діяльності, деструктивним виборчим технологіям і способам протидії їм.

Видання допоможе студентам при вивченні курсів «Політологія», «PR у політичній сфері», «Виборчі кампанії». Книга також може бути корисною викладачам, аспірантам, усім, хто цікавиться політикою, проблемами виборчих процесів.

Політична система та інститути громадянського суспільства в сучасній Україні: Навч. посіб. / Ф.М.Рудич, Р.В.Балабан, Ю.С.Ганжуров та ін. — К.: Либідь, 2008. — 440 с.

На основі широкого масиву історичних і сучасних наукових джерел, розгляду реальних політичних процесів досліджено актуальні проблеми становлення політичної системи та інститутів громадянського суспільства в сучасній Україні. Застосування методу порівняльного аналізу сприяло висвітленню діалектичної взаємозалежності інституцій соціально-правової держави та інститутів громадянського суспільства, показу загального і особливого у його розвитку в країнах СНД і Балтії, Центральної та Східної Європи.

У травні 2008 року в Інституті політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф.Кураса НАН України в рамках Фестивалю науки, присвяченого 90-річчю Утворення Національної Академії Наук України відбувся «кругли стіл» на тему «Політичний клас у сучасній Україні: специфіка формування, тенденціях розвитку». За результатами наукового зібрання в цьому році вийшов друком спецвипуск журналу «Політичний менеджмент».

За результатами круглого столу на тему «Політичне лідерство на пострадянському просторі: загальне, особливе» в 2006 році і «круглого столу» на тему «Політичні еліти і політичні лідери в країнах Центральної та Східної Європи: загальне, особливе» в 2007 році співробітниками відділу були підготовлені спецвипуски журналу «Політичний менеджмент» за 2006 р., 2007 р.

Відділ етнополітології (зав. відділом Ю.І.Шаповал):

Шаповал Ю.І. Доля як історія. — К.: Генеза, 2006. — 448 с.

Зібрані у книжці праці написані переважно у жанрі історико-наукової публіцистики. Більшість статей присвячено долям конкретних осіб у контексті подій ХХ століття. У цих текстах автор уникає спокуси писати про все потроху, зосереджуючись натомість лише на тих темах, на тих історичних періодах, які він добре знає, які резонують із подіями сучасності і є предметом гострих дискусій. Парадокси становлення до начебто «канонізованих» діячів минулого, повернення «репресованих» імен, голодомор початку 1930-х років, не проста амальгама польсько-українських взаємин часів Другої світової війни, українські «акценти» цієї інфернальної події, історичні впливи і значення дій представників сучасного українського політикуму — цих та багатьох інших складних проблем торкається автор, не нав'язуючи читачеві власної думки, а радше запрошуючи до дискусії.

У кольорах «помаранчевої революції» / Заг. ред. та упоряд. Ю.Шаповала. — К.: ТОВ УВПК «ЕксОб», 2007. — 308 с.

У статтях, вміщених у книзі, викладені різні погляди на події, що їх переживає Україна з кінця 2004 року і які були пов'язані з президентськими виборами. Інтерпретації, започатковані авторами статей, часом протилежні і неоднозначні, але їх об'єднує прагнення розібратись у сутності того, що сталося, артикулювати уроки, які мають винести політикум і суспільство з тих подій.

Україна: політична історія. ХХ — початок ХХІ ст. / Ред. рада: В.М.Литвин (голова) та ін. Редкол.: В.А.Смолій, Ю.А.Левенець (співголови) та ін. — К.: Парламентське вид-во, 2007. — 1028 с.

Праця присвячена комплексному аналізу змісту й суті політичних процесів і явищ, що були визначальними для України впродовж ХХ — початку ХХІ ст. Автори оцінюють інтелектуальний потенціал української політичної думки на зламі ХІХ–ХХ ст., з'ясовують місце «українського питання» в Російській імперії та парадокси його швидкої політизації під час революційних збурень 1905–1907 рр., аналізують політичні рухи і процеси 1917–1920-х рр., розкривають проблеми державотворчого процесу, пошуку теоретико-правових моделей національно-державної організації та способів їх втілення

у суспільну практику як у Наддніпрянській Україні, так і в Галичині, розглядають феномен УСРР/УРСР, переосмислюють значення та місце українських політичних сил під час Другої світової війни. Повоєнна доба, колапс СРСР, становлення незалежної України, аналіз політичних викликів сьогодення — все це також знайшло відбиття у цій праці.

Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф.Кураса НАН України: Збірник наукових праць. — К., 2007. — Вип. 33. — 474 с.

У збірнику подано статті, присвячені актуальним проблемам етнополітики, теорії і практики розвитку громадянського суспільства в Україні. Особлива увага приділяється питанням політичної теорії та практики. Розрахований на науковців, викладачів, студентів та всіх, хто цікавиться проблемами сьогодення.

Відділ етноісторичних досліджень (зав. відділом В.Ф.Солдатенко):

Солдатенко В.Ф. У пошуках соціальної й національної гармонії (ескізи до історії українського комунізму). — К.: Світогляд, 2006. — 479 с.

Пропонована книга є спробою підійти до маловивченого й досі недостатньо осмисленого феномена — українського комунізму — не тільки через аналіз його організаційно оформлених груп і течій, а, здебільшого, через з'ясування причин, відтворення процесів народження й еволюції ідей, непростого досвіду їх втілення в життя. Яскравими й переконливими виявами унікального історичного явища стали сторінки життя й творчості непересічних особистостей, політичних і державних діячів — Г.Пятакова, В.Винниченка, М.Скрипника.

Горелов М.Є., Моця О.П., Рафальський О.О. Цивілізаційна історія України. (Нариси). — К.: ТОВ УВПК «ЕксОб», 2006. — 632 с.

Автори монографії простежили розвиток протоцивілізацій та цивілізацій, які існували на території сучасної України, з античних часів до виникнення давньоруської цивілізації Київської Русі, її трансформації у складі Литовсько-Польської держави та Речі Посполитої, створення козацької цивілізації і держави доби Богдана Хмельницького, функціонування української цивілізації у складі Російської імперії, Польщі, Австро-Угорщини, Радянського Союзу та виникнення сучасної української цивілізації доби незалежності.

Громадсько-політична діяльність Володимира Винниченка (до 125-річчя від дня народження): 36. статей. — К.: ІПіЕНД, 2006. — 280 с.

У збірнику вміщені статті, присвячені 125-річчю від дня народження видатного українського письменника, громадського та державного

діяча Володимира Винниченка. Авторами висвітлюються суспільно-політичні та історіософські погляди В.Винниченка, його революційна, громадська та державна діяльність на різних етапах життя.

Український вибір: політичні системи ХХ століття і пошук власної моделі суспільного розвитку / В.Ф.Солдатенко (керівник). — К.: Парламентське вид-во, 2007. — 576 с.

Монографія є першою у вітчизняній історіографії спробою комплексного аналізу різних політичних систем, за яких упродовж всього ХХ ст. довелося існувати українству. Розглянуто становище українців у складі Російської та Австро-Угорської імперії. Запровадження альтернативних моделей державності, породжених революційною добою: республікансько-демократичної, радянської, авторитарно-монархічної, регіонально-консервативної. Досліджено шанси реалізації можливостей України в складі СРСР, проблеми життєдіяльності українців західного регіону під час вимушеного входження до Польщі, Румунії, Чехословаччини. Значну увагу приділено ставленню українців до планів розігрування «українського чинника» до і під час Другої світової війни, досвіду боротьби українства проти німецького окупаційного режиму.

Висвітлено також процес наростання в українському середовищі невдоволення обмеженим суверенітетом республіки в повоєнному СРСР, прагнення суспільства до повноцінної, незалежної державності.

Особливе місце відведено сучасній Україні — реформуванню політичної системи, суспільним трансформаціям останніх років, способам подолати тоталітарні традиції і опанувати кращі цивілізаційні зразки державотворення.

Україна в революційних процесах перших десятиліть ХХ століття: Збірник. — К.: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф.Кураса НАН України, 2007. — 581 с.

В основу збірника покладено матеріали міжнародної науково-теоретичної конференції «Україна в революційних процесах перших десятиліть ХХ століття» на відзначення 90-річчя проголошення Української Народної Республіки — однієї з найважливіших віх Української революції (м. Київ, 20–21 листопада 2007 р.).

Кармазіна М.С. Президентство: український варіант. — К., 2007. — 365 с.

У книзі висвітлюється коло проблем, що пов'язані з походженням, розвитком та поширенням на планеті інституту президентства. Особлива увага приділяється становленню та розвитку інституту в пострадянській Україні. Зокрема, досліджується специфіка його

функціонування у період президентства Л.Кравчука та Л.Кучми; висвітлюється процес перегрупування політичних сил у державі після незалежнення, витлумачення ними перспектив молодій державі, відповідно наряду та сутності інститутоутворення. Автор пропонує своє бачення кучмізму як способу та форми організації влади в республіці.

Еліти і цивілізаційні процеси формування націй. Т. 1, 2. — К.: ТОВ УВПК «ЕксОб», 2006. — 496 с.

У збірці вміщені статті, присвячені недостатньо вивченій проблемі-ролі елітних прошарків суспільства у різний час та в різних народів, що населяли землі сучасної України та суміжні території. В першу чергу це стосується місця української еліти у формуванні нових суспільних взаємовідносин на початку III тисячоліття.

Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф.Кураса НАН України: Зб. наук. праць. — К., 2006. — Вип. 32. — 482 с.

Збірник містить статті, присвячені трансформаційним процесам XXI століття. Частина статей розкриває суть трансформаційних процесів в Україні через аналіз історичного досвіду. Значна увага приділяється також соціально-культурним трансформаціям та висвітленню нинішнього політичного процесу, зокрема новітнім методам дослідження політичної науки, проблемам українського «середнього» класу, суперечностям становлення інституту президентства, громадянського суспільства, специфіці елітарності бюрократії, особливостям політичного лідерства та глобальним проблемам сучасності.

Крім Наукових записок маємо ще один збірник наукових праць «Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї». — К., 2007. — Вип. 10. — 488 с.

Збірник присвячено проблемам історії та методології політичної науки, політичних інститутів і процесів у сучасній Україні, міжнародних політичних процесів.

Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї. — К., 2007. — Вип. 11. — 328 с.

У збірнику висвітлюються проблеми політологічної науки в Україні та зарубіжжі, проблеми місцевого управління та самоврядування: історія та сучасність, теоретичні і практичні аспекти політичного менеджменту, міжнародна політика і міжнародні відносини.

Сподіваємося, що наукові праці наших співробітників будуть користуватися попитом не тільки в Україні, а й за її межами.